

ศึกษาวิเคราะห์การให้ทานในสังคมไทยยุคปัจจุบัน*

AN ANALYTICAL STUDY OF CHARITY (DANA) IN THAI SOCIETY

พระครูพิลาศสรกิจ (สุรศักดิ์ ธารายศ)

Phrakhruphilassororakit (Surasak Tharayod)

พระครูวิจิตรศีลาจาร

Phrakhruwijitajarn

สิทธิโชค ปานะศรี

Sitthichok Panasree

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

สวัสดิ์ อโนทัย

Sawat Anothai

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

Saint John's University, Thailand.

E-mail: Philassorakit.s@gmail.com

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษารูปแบบการให้ทานในสังคมไทยและ 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์การให้ทานในสังคมไทยยุคปัจจุบันวิธีดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้ทานในสังคมไทยปัจจุบัน รวมทั้งข้อมูลภาคสนามโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการให้ทานของผู้นำในสังคมไทย จำนวน 15 รูป/คน จำแนกเป็น พระภิกษุจำนวน 5 รูป ผู้นำชุมชนจำนวน 3 คน นักวิชาการจำนวน 3 คนและประชาชนจำนวน 4 คน

ผลการศึกษาพบว่า

1. การให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า การให้ทานมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการให้ทานที่ปรากฏอยู่ในพระสูตร อรรถกถาและคัมภีร์ต่าง ๆ คือ สังคห

วัตถุธรรม ขรรวาสธรรม สัปปริสธรรม 7 พรหมวิหารธรรม และอิทธิบาท 4 ที่สำคัญ ได้จำแนกประเภทของทานออกเป็น 3 ประเภท มีดังนี้ อามิสทาน การให้ธรรมทาน และอภัยทาน ที่นอกเหนือจากการทำบุญให้ทานประเภทอื่น ๆ การถวายทานที่สังคมส่วนใหญ่เข้าใจ ก็คือ ปาฏิบุคลิกทาน การให้เจาะจง และสังฆทาน ให้โดยไม่มุ่งหวังเจาะจง เฉพาะแก่พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ในคัมภีร์กล่าวว่า การให้ทานที่ไม่เจาะจง จะมีผลานิสงส์มากกว่าขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ให้ทาน เป็นสำคัญ ทำให้สังคมได้มีคนดีช่วยกันพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ระดับสังคม ระดับประเทศและระดับนานาชาติแต่การให้ทาน มีธรรมทานอย่างเดียวเท่านั้นอันเป็นวิद्याทานที่สามารถทำให้ผู้รับได้เป็นปัจจัยเข้าถึงพระนิพพาน

2. รูปแบบในการให้ทานในสังคมไทย พบว่า การให้ทานมีรูปแบบ 3 ประการ ได้แก่ 1. อามิสทาน คือ การให้สิ่งของที่เป็นวัตถุ มีของที่รับประทานได้และเป็นของใช้ต่าง ๆ ที่เลี้ยงชีวิตให้ดำรงอยู่ได้ 2. ธรรมทาน คือ การให้คุณธรรมที่เป็นความรู้ที่ทำให้เกิดปัญญา ในการมีชีวิตในสังคมด้วยคุณความดีอันที่มั่นคง ของผู้ทรงธรรม 3. อภัยทาน หมายถึง การยกเว้นการประทุษร้ายเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีชีวิตอยู่ร่วมกันโดยไม่มีเวร ไม่มีภัยต่อกัน มีจิตคิดเมตตาในคนและสัตว์ หากผิดพลาดก็ไม่ถือโทษโกรธตอบ การให้ทานอันมีวิธีที่พร้อมด้วยเขตสมบัติ คือ บุญเขตถึงพร้อม ไทยธรรมสมบัติ คือ ไทยธรรมถึงพร้อมและจิตตสมบัติ คือ เจตนาถึงพร้อม อันจะทำให้คนในสังคมเข้าใจการให้ทานมากยิ่งขึ้น

3. วิเคราะห์การให้ทานในสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า การให้ทานที่ถูกต้อง ประกอบด้วย แนวการปฏิบัติในการให้ทานทั้งผู้ให้ และผู้รับต้องเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยวัตรตรงตามถูกต้องตามหลักศาสนา และเข้าใจรอบรู้ไม่ตกเป็นเหยื่อของทุรชน เพราะในสังคมปัจจุบันเป็นสังคมเทคโนโลยีก้าวไกล จึงจำเป็นต้องรู้เท่าทันโลกพร้อมที่จะนำพาตัวเอง สังคมสู่การพัฒนาด้านวัตถุและจิตวิญญาณ เพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่สังคมได้อย่างสมบูรณ์และต่อยอดสู่การพัฒนาองค์กรประเทศชาติต่อไป การให้ทานยุคสังคมไทยปัจจุบัน พัฒนาเกี่ยวเนื่องกับการบริจาคทาน เพื่อทำประโยชน์ให้กับสังคมส่วนรวมที่เป็นการกุศลด้วยระบบสแกน QR Code ในการให้ทานและการใช้บัตรสมาร์ทการ์ด ทั้งนี้ เพราะทำให้ทั้งผู้ให้และผู้รับได้รับอานิสงส์แห่งผลบุญจากการให้ทาน โดยไม่มีความวิตกกังวลใจ เนื่องจากการกระทำโดยใช้หลักศรัทธาและปัญญาควบคู่กันไปอย่างถูกต้องรอบคอบและจัดเจนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: วิเคราะห์, การให้ทาน, สังคมไทย

Abstract

This thesis entitled ‘An Analytical Study of Giving in the Present Thai Society’ has three objectives: 1) to study the giving in the Theravada Buddhist scriptures, 2) to study the formation of giving in Thai society, and 3) to analyze the giving in the present Thai society. This is a documentary research done by studying data from Tipiṭaka, commentaries, academic documents and related research works concerning the giving the present Thai society. Furthermore, field research was also done through in-depth interview of 15 Thai leaders; five were Buddhist monks, three were community leaders, three were scholars and four were people.

1. According to Theravada Buddhist scriptures, the giving is similarly concerned with the giving in the Sutta, commentaries and various scriptures, four bases of social solidarity, virtues for a good householder life, seven qualities for a good man, four sublime states of mind and four paths of accomplishment, for instance. Here three kinds of giving were classified: material giving refers to what is inside a man’s body including giving of Dhamma and forgiveness. Apart from this, there is other giving regarded as merit-making by which it is called ‘Pāṃibuggalikadāna’ signifying the specific giving one intentionally gives and ‘Samghadāna’ one offers without any specification of any monk. In the scripture, it showed that the giving without any specification brings more fruitfulness than other depending upon a giver’s intention while giving. Based on this the country is being developed since family, society till the nation and inter-nation and this is held as the only way leading to Nibbāna.

2. In Thai society, three formations of giving were found that: 1) material giving; it means the giving some kind of materiality whereby one can eat and use while living life, 2) giving of Dhamma; it refers to the giving of Dhamma by which wisdom can be trained leading to good life in living social life, and 3) forgiveness;

it means that one refrains from harming one another and lives one's life without any taking revenge and this gives rise to loving kindness between man and animal, if a mistake is caused, one can forgive through non-hatred action. In Buddhism, once the giving is done through the perfection of its criteria, materiality, intention to give and suitable receiver then it will give rise to more understanding of such giving.

3. As far as the giving in the present Thai society is concerned, it was found that the right giving comprises of a right giver and receiver; both needs be present. By virtue of this, one who wishes to offer something will be deceived by bad people because in the present society one should be fully aware of the real situation of the world since the advancement of technology wherein a society can be developed through materiality and spirituality by which the great deal of benefit will be created to the nation as a whole. It can be shown that the giving in the present society has been being developed by many ways so as to benefit the society and one of such a development is the giving by means of QR Code and Smartcard. Under these processes both the giver and receiver can expect to have certain advantages without mental anxiety owing to their action done through the right faith and wisdom respectively.

Keyword: analyze, Giving, Thai society

บทนำ

พระพุทธศาสนาได้สอนเรื่องการให้ทาน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของการใช้ชีวิตในการสร้าง ความดี เพื่อที่จะบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิตในพระพุทธศาสนา คัมภีร์พระพุทธศาสนาบันทึก ว่า “พระพุทธเจ้าในพระชาติที่เป็นพระเวสสันดรชาดก ว่า พระโพธิสัตว์เสวยพระชาติเป็นพระ เวสสันดร พระองค์ประสูติในวันที่พระราชบิดาทรงทำประทักษิณพระนครและพระราชมารดา กำลังเสด็จชมร้านตลาด จึงทรงได้นามว่า เวสสันดร พระองค์ทรงพอพระทัยในการบริจาคทาน โดยที่สุดแม้ร่างกายและชีวิตก็ทรงบริจาคให้เป็นทานได้เพื่อจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าใน

อนาคตจึงแสวงหาหลักธรรมเพื่อจะบำเพ็ญบารมีเป็นพระพุทธเจ้า เป็นต้น นอกจากนั้น พระโพธิสัตว์ได้ทรงเห็นว่าควรบำเพ็ญทานบารมีเป็นอันดับแรก แล้วจึงบำเพ็ญบารมีข้ออื่น ๆ ต่อไป การให้ทานในพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความดี โดยมีพระสงฆ์เป็นเนื่อนาบุญ พระโพธิสัตว์จึงเริ่มที่การให้ทานก่อน ซึ่งมีหลักคำสอนที่แสดงความมุ่งหมายของการให้ทานไว้หลายแห่ง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การให้ทานมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการให้ทานนั้น บางคนก็ทำด้วยปัญญา เพราะเข้าใจหลักในการให้ทาน เห็นว่าบุญกุศลก่อให้เกิดปิติ เป็นประโยชน์แก่ตนเองและส่วนรวมจึงให้ทาน แต่บางคนขาดความรู้ในเรื่องของการให้ทาน ไม่เข้าใจกฎเกณฑ์ที่ถูกต้อง จึงมีการนำสิ่งที่ไม่ควรมาทำบุญ ไม่รู้จักเลือกบุคคลที่ควรจะให้ทาน ในสังคมปัจจุบัน วิถีชีวิตของผู้คนได้เปลี่ยนแปลงไปแทบทุกด้าน มีความเจริญทางด้านวัตถุมากขึ้น ทักษะของบุคคลในสังคมก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย อิทธิพลแนวความคิดเรื่องทานที่บรรพบุรุษยึดถือเป็นแนวปฏิบัติสืบทอดกันมา (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส ภิกขุ), 2551) บ้างก็ถือว่าการให้ทานเป็นเรื่องมมายไร้สาระ ทำลายเศรษฐกิจบ้าง ฟุ่มเฟือยบ้าง เป็นเหตุให้ชาวพุทธไทยเหินห่างจากการให้ทานไปเรื่อย ๆ ความมีน้ำใจให้กันและกันจึงจางลง ในประเด็นดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า พุทธศาสนิกชนควรจะรู้และเข้าใจการให้ทานที่สมบูรณ์แบบว่าเป็นอย่างไร จะได้ปฏิบัติได้ถูกต้องเป็นบุญกุศลติดตัวไป เป็นการประสานน้ำใจของชาวพุทธไทยให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อีกทั้งเป็นการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และเผยแผ่พระธรรมของพระพุทธเจ้าให้แพร่หลายอีกด้วย

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาวิเคราะห์การให้ทานในสังคมไทยยุคปัจจุบันว่ามีความหมายและขอบข่ายอย่างไร และเพื่อศึกษารูปแบบการให้ทานมีประโยชน์และคุณค่าต่อสังคมไทยอย่างไรบ้าง ในประเด็นเหล่านี้ น่าจะมีการศึกษาให้เข้าใจถูกต้อง เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ต้องการให้ทาน จะได้มีความเข้าใจเรื่องทานได้ถูกต้องและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตที่ดีงามในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษารูปแบบการให้ทานในสังคมไทย
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การให้ทานในสังคมไทยยุคปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 ที่เกี่ยวข้องกับการให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และ ทฤษฎีคือหนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้ทานในสังคมไทยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษรวมถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่เชื่อถือได้
2. ข้อมูลจากภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (กับบุคคลสำคัญในชุมชนที่ต้องการสัมภาษณ์/ผู้ให้ข้อมูล)
3. เรียบเรียงข้อมูล โดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ภาคสนาม
4. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด ตามจุดประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้
5. สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ
6. เรียบเรียงเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ แล้วนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. การให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

ผลจากการศึกษาพบว่า หลักการให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการให้ทานที่ปรากฏอยู่ในพระสูตร อรรถกถาและคัมภีร์ต่าง ๆ คือ สังคหวัตถุธรรม ขราวาสธรรม สปัจริยธรรม 7 พรหมวิหารธรรม และอิทธิบาท 4 ที่สำคัญ ได้จำแนกประเภทของทานออกเป็น 3 ประเภท มีดังนี้ อามิสทาน การให้ธรรมทาน และอภัยทาน ที่นอกเหนือจากการทำบุญให้ทานประเภทอื่น ๆ การถวายทานที่สังคมมักจะเข้าใจ การกระทำบุญ ก็คือ ปาฏิบุคลิกทาน การให้เจาะจง และสังฆทาน ให้โดยไม่มุ่งหวังเจาะจง เฉพาะแก่พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ในคัมภีร์กล่าวว่า การให้ทานที่ไม่เจาะจง จะมีผลานิสงส์มากกว่าขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ให้ทาน เป็นสำคัญ ทำให้สังคมได้มีคนดีช่วยกันพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ในระดับ

ครอบครัว ระดับสังคม ระดับประเทศและระดับนานาชาติ แต่การให้ทาน มีธรรมทานอย่างเดียวเท่านั้นอันเป็นวิทาทานที่สามารถทำให้ผู้รับได้เป็นปัจจัยเข้าถึงพระนิพพาน

2. รูปแบบการปฏิบัติในการให้ทานในสังคมไทย

คนไทยมีแนวคิด มีจิตใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือกันและกัน และมีจิตแห่งการให้ทานเป็นลักษณะปกติวิสัย ซึ่ง ทานต้องขึ้นอยู่กับเจตนาทั้ง 3 ประการ คือ ก่อนให้ กำลังให้ หลังจากให้ไปแล้ว รูปแบบในการให้มีหลักอยู่ 3 ประการ ได้แก่ เขตสมบัติ คือ บุญเขตถึงพร้อม ไทยธรรมสมบัติ คือ ไทยธรรมถึงพร้อม และจิตตสมบัติ คือ เจตนาถึงพร้อมการทำ นี่ถือได้ว่ามีเจตนาทั้ง 3 กาล เพราะตัวเจ้าของทานนั้นมีการชำระ จิตอยู่ตลอดเวลา ถือว่าผู้ให้ทานเป็นทานปกติ คือ ผู้เป็นนายแห่งทาน ไม่ใช่เป็นทาสแห่งทาน สหายแห่งทาน แต่ให้ด้วยความเคารพต่อไทยทานด้วยเคารพต่อภูคาคหด้วย ประดุจให้แก่ผู้เป็นที่เคารพนับถือและบูชาฉะนั้น ถือได้ว่ามีผลต่อการให้ทาน นี่เป็นรูปแบบของการให้ทานในสังคมไทยปัจจุบันนี้

ลักษณะการให้ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกนั้น พระผู้มีพระภาคได้ตรัสกับพระสารีบุตรถึงทานที่ให้แล้วมีผลดังที่ปรากฏในทานมหิผลสูตร ว่าด้วยทานที่มีผลมากให้แล้วเกิดประโยชน์แก่ผู้รับเกิดความสุขสำราญกายสำราญใจ ทานที่ทำแล้วได้บุญ ต้องพร้อมด้วยองค์ 3 คือ

2.1 วัตถุบริสุทธิ์ ของที่จะให้ทานต้องเป็นของที่ตนได้มาโดยสุจริตชอบธรรม ไม่ได้คดโกงหรือจงทำกุศลที่ไม่เปียดเบียนใครมา

2.2 เจตนาบริสุทธิ์ คือ มีเจตนาเพื่อกำจัดความตระหนี่ของตนทำเพื่อเอาบุญ ไม่ใช่เอาหน้า เอาชื่อเสียง เอาความเด่นความดัง ความรัก จะต้องมียเจตนาบริสุทธิ์ผุดผ่องทั้ง 3 ขณะ คือ ก่อนให้ก็มีใจเลื่อมใสศรัทธาเป็นทุนเดิม เต็มใจที่จะทำบุญนั้น ขณะให้ก็ตั้งใจให้ ให้ด้วยใจเบิกบาน และหลังจากให้ก็มีใจแช่มชื่น ไม่นึกเสียดยสิ่งทีให้ไปแล้ว

2.3 บุคคลบริสุทธิ์ คือ เลือกให้แก่ผู้รับที่เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ มีความสงบเรียบร้อย ตั้งใจประพฤติธรรม ได้แก่ พระสงฆ์ผู้เป็นเนือนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลกทานที่ถวายแด่พระสงฆ์มีผลมากก็เพราะพุทธบริษัทได้ช่วยกันให้ทั้งอามิสและธรรมะ

แต่ในยุคปัจจุบันนี้ใช้วิธีการด้วยระบบ QR Code Payment ในการทำบุญ แต่การที่จะทำอะไรให้บรรลุปเป้าหมายได้อย่างมั่นคง ต้องศึกษาวิชาการทางพระพุทธศาสนา ประกอบกับวิชาชีพที่ต้องใช้ในการดำเนินชีวิตของเราเอง โดยเฉพาะการให้ทานอย่างมีรูปแบบ ในสังคมไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจโดยมีความเมตตาเอื้อเฟื้อ แก่ภิกษุที่เป็น

นักบวชในทางพระพุทธศาสนา เพราะการให้ทานนั้น ต้องให้ถูกหลักวิธีอันเป็นรูปแบบอย่างถูกต้อง จึงจะเกิดประโยชน์แก่ผู้รับและผู้ให้ ซึ่งผลการให้ คือ ความสุขแท้จริงเกิดจากการให้ทานนั่นเอง

3. การให้ทานในสังคมไทยยุคปัจจุบัน

รูปแบบการให้ทานในสังคมไทยสภาพสังคมไทยในปัจจุบันนี้ มีความหลากหลายทั้งผู้ให้และผู้รับ แต่ก็มีแนวปฏิบัติที่บุคคลในสังคมกระทำอยู่แล้ว เช่น ก่อนให้ ขณะให้แล้ว หลังจากให้ การให้ทานนั้นต้อง ประกอบไปด้วยหลายปัจจัย จึงจะบรรลุเป้าหมาย หรืออานิสงส์ของการให้ทานอย่างชัดเจน คนไทยได้ชื่อว่าเป็นคนมีน้ำใจ ชอบทำบุญ ชอบให้ทาน มีการให้และแบ่งปันให้กับคนที่มีความด้อยกว่าจนเป็นปกตินิสัย เมื่อมีเหตุการณ์ทุกข์ภัยร้ายแรงขึ้นพลั้งน้ำใจ ก็จะหลั่งไหลไปยังพื้นที่ที่เดือดร้อนมากมาย แต่กระนั้นมิติของการให้เพื่อสังคม ก็ยังมีอยู่น้อยในสังคมไทยมีการให้อยู่มากมายก็จริง แต่ส่วนใหญ่เป็นการให้เพื่อสาธารณะ ไม่ใช่ในความหมายของการให้เพื่อสังคม ซึ่งมีความหมายกว้างกว่าการบำบัดความทุกข์ร้อนของเพื่อนมนุษย์ที่เกิดขึ้นเฉพาะหน้า และไม่ได้หมายความว่าเพียงแค่การทำบุญหรือการทำนุบำรุงศาสนา แต่เป็นการให้ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยให้สังคมโดยรวมดีขึ้น การให้ โดยทั่วไปในสังคมไทย มักเกิดขึ้นเมื่อมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นมา คนก็จะคิดเองว่าคนที่เดือดร้อนต้องการอะไร ก็จะมีการบริจาคเสื้อผ้า อาหาร น้ำดื่ม ข้าวของอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ซึ่งหลายครั้งก็ยังไม่ตรงกับความต้องการของผู้ที่เดือดร้อน หรืออาหารสดที่ไม่สามารถส่งผ่านไปถึงมือผู้รับได้ในระยะเวลาที่กำหนด ก็จะเสียหายใช้การไม่ได้ เราจึงมองการให้ทาน ที่ไม่ได้คำนึงถึงแค่เรื่องเฉพาะหน้า หรือเหตุการณ์ภัยพิบัติต่าง ๆ การให้ทาน ที่จะช่วยให้สังคมโดยรวมดีขึ้น ควรจะมีรูปแบบที่สอดคล้องกับความเป็นจริงทางสังคมมากขึ้น การให้เพื่อสังคมเพื่อเป็นตัวช่วยให้สังคมได้ช่วยกันพิจารณาว่า การให้ ในรูปแบบที่แตกต่างไปจากที่เราคุ้นเคยนั้นสังคมจะได้ประโยชน์อย่างไร สังคมจะดีขึ้นน้อยอยู่ขึ้นอย่างไร เพื่อพัฒนาสังคม เพื่อให้ชุมชนและสังคมดีขึ้น เป้าหมายหลักจะมองที่ผลกระทบต่อสำนึกของคนมากกว่า โดยเน้นว่าทำอย่างไรคนในสังคมจึงจะเกิดความตระหนักว่างานอย่างนี้มีคุณค่า ทำให้เกิดสังคมที่พึงประสงค์การเสริมสร้างวัฒนธรรมการให้อย่างเป็นรูปธรรม โดยในระยะแรกต้องการให้คนในสังคมได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลและเห็นคุณค่าของ การให้เพื่อสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ก่อน ในระยะยาวจึงจะเน้นไปที่การส่งเสริมให้การให้เพื่อสังคม เป็นวิถีปฏิบัติปกติในสังคมไทย เช่น บริษัทต่าง ๆ เมื่อสิ้นปีงบประมาณก็

อาจจะมีการพัฒนาธรรมการบริจาคส่วนที่เป็นกำไรให้กับสังคม ส่วนคนทั่วไปเมื่อถึงวันเกิดหรือวันสำคัญที่มีความหมายต่อชีวิตเขาก็อาจจะนึกถึงสังคม หรือทำประโยชน์อะไรสักอย่างให้กับสังคมเป็นต้น ซึ่งหากมีการให้ในลักษณะนี้นี้กันมาก ๆ สังคมไทยก็จะเป็นสังคมที่น่าอยู่มากขึ้น และพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาพบว่า ชีวิตมนุษย์เกิดมาพร้อมกับการให้เริ่มตั้งแต่มีบิดามารดาเป็นผู้ให้ชีวิตเป็นผู้เลี้ยงดูให้เติบโตมา ให้ความรู้ ให้การศึกษาเล่าเรียน ให้สิ่งของมากมาย รวมทั้งให้ความรัก และการดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ในขณะที่ตัวบุตรเองก็เป็นผู้ที่ได้ให้กลับคืนไปเช่นกัน คือ เมื่อยังเล็กก็ให้ความเคารพเชื่อฟังบิดามารดา ครั้นเติบโตขึ้นมาก็ให้การเลี้ยงดูตอบแทน ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างกันด้วยการให้แบบนี้ แต่ละคนยังต้องมีส่วนร่วมกับผู้อื่นไปพร้อม ๆ กัน เช่นการให้ระหว่างพี่กับน้อง ครูอาจารย์กับนักเรียน เพื่อนกับเพื่อน เจ้านายกับลูกน้อง เป็นต้น สังคมมนุษย์ทุกยุคทุกสมัย ล้วนอาศัยการให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนในสังคมเอาไว้ด้วยกัน เพราะการให้ทำให้เกิดการแบ่งปัน ผู้คนจึงอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การศึกษาเกี่ยวกับการให้ ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทในเบื้องต้น อันดับแรกของการสร้างความดีให้เกิดขึ้นภายในจิตใจ จะต้องศึกษาตามหลักพุทธศาสนา คือ ความหมายและความสำคัญของการให้ทานให้เข้าใจเสียก่อน เพราะอันจะทำให้เกิดศรัทธาต่อผู้ให้ทานได้อย่างไม่มีความวิตกกังวล ด้วยมีสติปัญญาในการให้ทาน (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) อย่างถูกต้องซึ่งสอดคล้องกับหนังสือของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงอธิบายถึง ศัพท์ทานไว้ว่า “คำว่า ทาน เป็นกิริยาศัพท์ แปลว่า ให้ เป็นนามศัพท์ แปลว่า ของที่ให้ กิริยาที่ไม่คิดเอาคืนกลับมา กล่าวโดยสามัญแห่งโวหารว่า ทาน ในทานนั้นมีพรรณนาไว้โดย นิพพจนะว่า ทิยติ เอเตนาติ = ทานํ พัสตุนัน ๑ มีข้าวน้ำเป็นต้น อันบุคคลทั้งหลายยอมให้ด้วย ธรรมชาตินี้เป็นเหตุ เพราะเหตุนั้น ธรรมชาตินั้น จึงชื่อว่าทาน ธรรมชาติเป็นเหตุให้ซึ่งวัตถุนั้น แห่งบุคคลผู้ให้บริจาค เจตนามีไทยธรรมทานวัตถุเป็นสหาย ชื่อว่าทาน และ พระธรรมปิฎก ได้ให้ความหมายของทานไว้ว่า ทาน หมายถึงการให้ สิ่งที่ให้ ให้ของที่ควรให้แก่คนที่ควรให้เพื่อประโยชน์แก่เขา สละให้ปันสิ่งของของตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2538)

จากการสัมภาษณ์ความเข้าใจในการให้ทานในสังคมไทยปัจจุบันนั้น ผู้ให้คำสัมภาษณ์ท่านที่ 1 ได้ให้ความเห็นว่า การให้ทานในรูปแบบของการสงเคราะห์ด้วยการชักชวน ให้ข้อคิดที่เป็นธรรมอันทำให้เกิดปัญญาไม่ไห้คนเราหลงมกมายยึดติด ในวัตถุที่ทำให้เกิดความโลภ ความเห็นแก่ตัว อันนำไปสู่ความเบียดเบียนที่เป็นภัยให้กับสังคมส่วนรวม ไม่ทำให้เกิดประโยชน์กับตัวเราเอง และผู้อื่น นี่คื ความล้มเหลวของชีวิตที่ได้เกิดมา ส่วนชีวิตที่แท้จริงของคนเราต้องเป็นผู้เสียสละ มีคุณธรรมชอบช่วยเหลือผู้อื่นที่ได้รับความทุกข์ ด้วยจิตใจอันประกอบด้วย ความเมตตา เพื่อเป็นปัจจัยเข้าถึงพระนิพพาน ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2 ได้ให้ความเห็นว่า การให้วิชาความรู้ที่เป็นคุณธรรม ด้วยการทำความดีที่ต้องใช้ความอดทน ในบางครั้งก็ต้องพบเจอกับความพอใจและไม่พอใจ ที่เราอยู่ในสังคม เมื่อเราทำหน้าที่อยู่จะต้องมีความตั้งใจในการกระทำ แต่การเป็นครูบาอาจารย์ในการอบรมสั่งสอนลูกศิษย์ ต้องใช้ความเมตตาเป็นหลักและให้อภัย เป็นการให้ออกาส หมายความว่า ทำให้เปลี่ยนชีวิตคน เพราะโอกาสมีอยู่เสมอ สำหรับคนที่พร้อมจะรับโอกาสอันนำไปสู่ความสำเร็จ ในชีวิตซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูภาวนาวารานุรักษ์ (วิทยา กลยาณธมโม) เรื่อง “รูปแบบการให้ทานที่เกื้อกูล ตอการบรรลุธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน” จะเห็นได้ว่าพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร สังคหวัตถุธรรม และธรรมของพระมหากษัตริย์ข้ออื่น ๆ อีกมากมายตามแบบอย่างโบราณราชประเพณีทุกประการ ในสมัยสุโขทัย มีศิลาจารึกหลายหลักที่กล่าวถึง การบำเพ็ญพระองค์ของพระมหากษัตริย์ดังเช่น ศิลาจารึกหลักที่ 6 วัดป่ามะม่วง พ.ศ. 1905 จารึกเรื่อง การออกผนวชของพระมหาธรรมราชาลิไทย มีข้อความสรรเสริญคุณธรรมของพระองค์ตอนหนึ่งว่า “...แรม 8 ค่ำ วันพุธ มีการกระทำอันเป็นฤกษ์งามยามดีเป็นต้น ในการสร้างทานบารมีบำเพ็ญกุศล จากการให้ทานทางพุทธศาสนามีหลายวิธี ที่ให้จากความรักอันเกิดจากความเมตตา อันดีต่อกันเอื้อเพื่อซึ่งกันและกันด้วยจิตใจที่บริสุทธิ์ ไม่ว่าสถานภาพของบุคคลเป็นเช่นไรก็เป็นผู้ให้ เท่าเทียมกันตามหลักการให้ทาน จนเป็นประเพณี (พระครูภาวนาวารานุรักษ์ (วิทยา กลยาณธมโม), 2560) และ เสฐียร โกเศศ ให้คำจำกัดความของคำว่า ประเพณี หมายถึง ความประพฤติที่ชนหมู่หนึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่ง ถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกัน และสืบต่อกันมานาน ถ้าใครในหมู่ประพฤตินอกออกแบกก็ผิดประเพณี (เสฐียร โกเศศ, 2561)

ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3 ได้ให้ความเห็นว่า การให้วัตถุทาน เป็นการให้วัตถุที่เป็นสิ่งของที่รับประทานได้โดยไม่มีโทษที่จะทำให้ผู้รับนั้นเป็นของการให้ และเป็นการให้เพื่อบำรุง

พระพุทธศาสนาให้อยู่เป็นหลักที่พึ่ง ทางจิตใจอีกด้วย ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 4 ได้ให้ความเห็นว่าการให้วัตถุนั้น เป็นการให้ช่วยส่งเสริมพระภิกษุที่บวชเข้ามาในพระพุทธศาสนา เมื่อถวายแล้วจะเกิดบุญ เป็นการเสียสละกำลังทรัพย์ด้วยสติปัญญา ในการให้ทานตามสมควรและเหมาะสมกับตน ตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 5 ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจในการให้ทานในสังคมไทยปัจจุบัน ระบุว่า การให้วัตถุนั้น ที่เป็นอามิสด้วยวัตถุสิ่งของ ให้นิยามเวลาที่จิตใจเกิดความศรัทธาขึ้นและการได้มาของวัตถุจะต้องเป็นของที่บริสุทธิ์จริง ๆ เมื่อทำแล้วเกิดความปีติกับใจของเรา ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 6 ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจในการให้ทานในสังคมไทยปัจจุบัน ระบุว่า การให้วัตถุเป็นสิ่งที่ทำได้ง่ายจากรูปแบบที่เรานั้น ได้ทำกันมาตามความสามารถด้วยความตั้งใจ และผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 7 ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับความเข้าใจในการให้ทานในสังคมไทยปัจจุบัน ระบุว่า วัตถุนั้นเป็นของที่ทำแล้ว ให้ความสุขให้กับชีวิตที่เราได้ประกอบอาชีพอยู่ในสังคมและทำให้ใจของเรามีความตั้งมั่นในบุญเมื่อได้ทำทุกครั้งด้วยใจของเราเองซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาจุติชัย วชิรเมธี กล่าวว่า ความเข้าใจเรื่องการทำบุญ ของคนไทยในปัจจุบันมีความคลาดเคลื่อนไปจากหลักการทางพุทธศาสนาอย่างมาก จึงควรทำความเข้าใจกันให้ถูกต้อง ดังนี้

1. การทำบุญ เป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งในการชำระใจให้บริสุทธิ์สะอาด บุญไม่ใช่ กุศโลบาย ในการหาเงินของคนบางกลุ่มที่หลอกล่อให้คนอื่นกลุ่มหนึ่งทำบุญจนหมดเนื้อหมดตัว ด้วยเล่ห์เพทุบายต่าง ๆ เพราะไม่ได้ทำให้จิตใจของผู้ทำบุญสะอาดขึ้นเลย แต่กลับหลงจมปลักลงในบ่อบุญจอมปลอม

2. “บุญเป็นความสุขใจที่เกิดขึ้นหลังจากใครก็ตามได้ทำสิ่งที่มีคุณค่าต่อตนหรือต่อผู้อื่น การทำบุญไม่ได้ทำกับคนเท่านั้น ยังหมายรวมถึง สัตว์ และ “สิ่ง” ในที่นี้หมายถึงสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติอีกด้วย

3. การให้ผลของบุญเกิดขึ้นที่ใจเป็นหลัก ไม่ใช่ให้ผลเป็นความร่ำรวย ให้ผลเป็นชื่อเสียง รวมทั้งไม่ใช่การให้ผลออกมาเป็นคะแนนหรือแต้มสะสม ซึ่งมนุษย์ด้วยกันเองเป็นผู้จัดทำขึ้น ควรจำให้ชัดว่า การให้ผลของบุญนั้น เป็นไปตามกฎธรรมชาติ ธรรมชาติเป็นผู้จัดสรรเอง ไม่ใช่มนุษย์เข้ามาเป็นผู้บอกว่าทำบุญอย่างนี้แล้วจะได้ออย่างนั้น อย่างนี้ทันตาเห็น นับเงินมือเป็นระวิง หรือ ทำบุญด้วยการบูชาพระรุ่นนี้ แล้วจะไม่พบความลำบากยากจน ที่ป่วยก็หาย ผลบุญอย่างนี้ควรทราบว่าเป็นผลบุญเชิงพาณิชย์ หรือ เชิงการตลาด ที่มนุษย์เรานี้เอง โหมเมขึ้นมา

หลอกเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน “คนทำนาบน หลังคน” นี่แหละเข้ามา “ตัดตอน” กระบวนการให้ผลของบุญ จนความหมายแคบลงอยู่เพียงว่า ถ้าจะทำบุญต้องใช้เงินเป็นปัจจัยสำคัญ ทั้งที่ความจริงนั้น การทำบุญที่แท้นั้นแม้จะไม่ใช้เงินสักบาท ก็ย่อมได้ ที่สุดของบุญนั้นไม่เกี่ยวกับเงิน (พระมหาวิชัย วชิรเมธี, 2562)

สรุป

การให้ทาน คือ การให้การเสียสละ การแบ่งปันโดยมิได้หวังผลตอบแทนซึ่งสามารถให้ได้ทั้งวัตถุ สิ่งของ เงินทอง ซึ่งเป็นของนอกกายแล้ว นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างในสังคมไทยที่มีการให้ทานด้วยการบริจาคโลหิต ซึ่งจัดเป็นการให้ทานประเภทามิสทาน ที่อยู่ภายในร่างกายคนอีกด้วย และยังรวมถึงการให้ธรรมทาน และอภัยทาน ที่นอกเหนือจากการทำบุญให้ทานประเภทอื่น ๆ ดังนั้น การให้ทานควรทำความเข้าใจกับศีลและภาวนาตามหลักของบุญกิริยาวัตถุ เพราะทานเป็นองค์ประกอบแรกของศีลและภาวนา การให้ด้วยความมีเมตตาอยู่เสมอ และที่สำคัญ คือ การควบคุมความโกรธของตัวเองให้ได้ เพียงเท่านี้ชีวิตของเราก็จะได้ชื่อว่าเป็นผู้ให้อภัยทานแล้ว หรือการให้ทานในเรื่องทำบุญกุศลต่าง ๆ เช่น การให้ทาน การทอดกฐิน ทอดผ้าป่า การให้ทานได้กลายเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณีของสังคมไทยตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน การถวายทานที่สังคมมักจะเข้าใจ ก็คือ การให้แบบเจาะจงแก่พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง และสังฆทาน ให้โดยไม่มุ่งหวังเจาะจง เฉพาะแก่พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ในคัมภีร์กล่าวว่าการให้ทานที่ไม่เจาะจง จะมีผลานิสงส์มากกว่าขึ้นอยู่กับเจตนาของผู้ให้ทานเป็นสำคัญและทำให้เกิดประโยชน์กับสังคมนั้น ก็ต้องมีคนดีช่วยกันพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ระดับสังคม ระดับประเทศและระดับนานาชาติ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า การให้ทานโดยมีบุคคลอื่นเป็นแบบอย่างที่ได้กล่าวมา ก็มีทั้งที่เป็นพระสงฆ์และฆราวาส ที่ได้ทำหน้าที่เสียสละทั้งทรัพย์สินส่วนตัวและใช้วิธีการด้วยการชักชวน ในอันจะช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อน ให้ปลอดภัยจากความทุกข์ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ในสังคมคนในสังคมจะอยู่ได้อย่างมีความสุขสงบ นั้น สิ่งที่สำคัญจะต้องกลับมาศึกษาหลักธรรมในการให้ทานที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ให้มากขึ้นและทำความเข้าใจในการให้ทาน อันจะทำให้ประเทศไทย ได้มีพระพุทธศาสนาอยู่คู่บ้านคู่เมือง มีความร่มเย็นเป็นสุขมาจนถึงทุกวันนี้การให้ทานจึงถือว่าการรักษาไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรปรับปรุงเรื่องแนวคิดรูปแบบ และลักษณะการให้ ตามแนวพุทธศาสนา วิธีการถวายทาน รูปแบบการให้ทาน ก่อนให้ กำลังให้ และหลังจากการให้ เป็นแนวเดียวกันกับ วิธีการดำเนินชีวิตของคนชาวพุทธในสังคมไทยในปัจจุบัน และปรับปรุงโดยให้ความรู้เรื่อง หลักการให้อย่างถูกวิธี

1.2 ควรมีการเผยแพร่และปลูกฝังการดำเนินชีวิตที่ประยุกต์จากหลักการให้ทาน ในรูปแบบของจริยธรรมในชีวิตประจำวัน

1.3 ควรปลูกฝังเยาวชนอันเป็นทรัพยากรหลักในสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการให้ และมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันโดยยึดหลักการให้ที่ถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิเคราะห์การให้ทานในสังคมไทยยุคปัจจุบัน ผู้วิจัยพบว่าสังคมไทยนั้นยังขาดความรู้เกี่ยวกับการให้ ที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาจึงควรที่จะมีการศึกษาเกี่ยวกับ เรื่องของการให้ดังข้อเสนอแนะต่อไปนี้

2.1 ศึกษาวิเคราะห์ประเภทการให้ทานตามหลักเลือกให้ของพุทธศาสนิกชนที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

2.2 ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการทานในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ของภาคกลางกับ ภาคใต้ของประเทศไทย

2.3 ศึกษาวัฒนธรรมการให้เชิงพุทธในพุทธกาลกับ วัฒนธรรมการให้ของชาวพุทธ ในสังคมยุคไทยปัจจุบันเชิงวัตถุทาน ธรรมทาน และอภัยทานมีความแตกต่างกันหรือเหมือนกัน อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

พระครูภาวนาวารานุรักษ์ (วิทยา กลยาณธมโม). (2560). รูปแบบการให้ทานที่เกื้อกูลต่อการบรรลุนิพพานในสังคมไทยปัจจุบัน. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส ภิกขุ). (2551). การให้ทานที่ไม่ต้องเสียเงินแล้วยังได้นิพพาน.
กรุงเทพมหานคร: เลี้ยงเลี้ยง.

พระมหาวิฑูฒิชัย วชิรเมธี. (2562). ชวนปรับความคิด 3 ความเข้าใจผิด ๆ ของชาวพุทธเกี่ยวกับ
“การทำบุญ”. เรียกใช้เมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <https://goodlifeupdate.com>

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2538). สารานุกรมพระพุทธศาสนา.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เสฐียร โกเศศ. (2561). วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ของไทย. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา.